

Litteratur

ÖRJAN BJÖRKHEM:

En indisk Noa

"Jag har en dröm. Att en dag kunna omsätta ett livs övningar i en enkel skrift, snabb och lätt och tveklös som en kinesisk mästares i kalligrafi. Att återvända till barnets säkerhet, men med den ökade dimension som kunskaper ger – när de väl övervunnits."

Så skrev konstnären Bo Beskow i den självbiografiska boken "Krokodilens middag" år 1969. Trots att han givit ut flera reseböcker, barnböcker och också en skildring av sin vänskap med Dag Hammarskjöld, där han presenterar en egen teori om vad som en gång hände i Ndola, är Bo Beskow mest känd för sina insatser som målare.

I år utkommer den nu 72-årige Bo Beskow med sin första roman "Och vattnet stod på jorden" (Rabén & Sjögren 1978 ca pris 63:–) – en skissbok från Noas ark.

Det är en målare som skriver. Figurerna fångas i flykten och tiden stannas upp för att låta honom kärleksfullt beskriva varje linje – ibland noggrant och pedantiskt som en lärobok i anatomi för konstnärer, ibland med stora färgsjok av strömmande blod och ångande dynga.

Det är inte bibelns Noa som Bo Beskow beskriver. Det är en polemik mot gamla testamentet och dess statiska fromhetsideal med arsenalen hämtad från andra mytologier, grekisk, latinsk och fornorientalisk. Romanens Noa räknar Gilgamesheposets Utnapistim till sina förfäder och Beskow citerar ibland nästan ordagrant ur eposet. I de små förändringarna lyser avsikten och moralen igenom. Där Gilgamesheposet har lydelsen att "Gudarna församlar sig likt flugor kring offeraltaret" låter Beskow istället flugorna församla sig likt gudar.

I romanen är Herren bara en andraplansfigur, underställd en högre makt, "livets tjänare, den som människorna kallar Herren." När författaren gått sin rond genom arken och gjort skisser av samlagen, våldtäkterna och drömmarna som mättar den stillastående luften i arkens kamrar; då stannar Herren tiden och går samma väg för att rätta till

det som gått för långt för hans planer med arkens innevärdare.

Så dricker Herren en bågare med Noa som i sin förnäma avskildhet på arkens brygga just har gjort en svärdotter med barn, intar första positionen, gör ett lätt avstamp från arkens däck och försvinner upp i rymden.

Arken blir i stället en valplats för äldre gudar. Enkidu tar i lejongestalt hand om en annan svärdotter och Jasub, resultatet av Noas hustrus snedsprång med en fallen ängel, släpper lös ett blodbad bland djuren i arken.

"En dödsdans i mörker en dans av skuggor och gastar: fläckiga och randiga, raggiga och släta, ljusa och mörka böljade de fram och tillbaka i dödens turer, små och stora om varandra. Strimnor av ljus sipprade genom luckor och springor, de speglades i mörkrets blänkande ögon eller belyste hastigt förbiflytande vita masker med svarta ögonhålur ... Ja, många voro sätten att fröjdas, envar följde sin natur av hjärtans lust och full frihet rådde. Icke var här längre tal om ren och oren, nej alla voro de lika inför Herren."

Romanen vill skildra en dag i Noas ark, anspelningarna är många, och språket faller ibland in i bibelns parallellismus membrorum: "Ensam med hav och himmel avtog hon sin klädnad för att den ej skulle skadas av vattnet, ja hon lät alla klädesplagg falla."

Gilgamesheposet är också ständigt närvarande, men vad Bo Beskow skriver är varken en ny bibel eller ett nytt Gilgameshepos.

Det är en hinduisk gud han skildrar – en gud som är lika fången i livets oavbrutna flöde av sperma, mjölk och blod som människorna i den lilla arken omgiven av hav och himmel och med sin skugga på havsbotten som den enda fasta punkten. Det är Kalis dans med människoskallarna i korsvägen, dansen som spränger en värld och skapar en annan.

Bo Beskows roman kommer att möta många skilda reaktioner. Några kommer att

stötas av hädelsen, andra av bristen på förklaringar och pekpinor, andra av bilden av Noa som en tantrisk Buddha.

Men det Bo Beskow vill säga har han omsatt i en enkel skrift, snabb och lätt och tveklös

som en kinesisk mästares i kalligrafi. En hyllning till själva livskraften, med barnets och målarens säkerhet och med den ökade dimension som delvis övervunna mytologier ger.

TOMMY HANSSON:

En av de omvända

De kulturpersonligheter som lämnar ett socialistiskt synsätt för att i stället bli socialismens argaste kritiker, är ofta väl värda att uppmärksammas, oavsett vad man i övrigt må anse om deras synpunkter. Och dessa överensstämmer inte alltid; där finns kritiker av själva folksuveränitetstanken, där finns religiöst övertygade, där finns vänsterliberaler.

Till de sistnämnda torde man kunna räkna fil dr Melker Johnsson, vilken efter en skriftställarkarriär som vänstersocialdemokrat under 1970-talet framkallat olustkänslor bland forna meningsfränder. Om man tar del av hans senaste arbete, "Bättre röd än död?" (Kurir-Tryck, Katrineholm), förstår man varför. Boken är en sammanställning av författarens debattinsatser under senare år och förefaller att ha två huvudsyften: att påvisa snedvridningen i framträdande politiska debattfrågor och att lägga fram sådana fakta som ofta nog förbises. Syftemålen har

uppfyllts, och Johnssons bok är dessutom underhållande, om det nu är tillåtet att vara rolig när det gäller så allvarliga ting som tas upp.

Melker Johnsson tycks numera anse, att likhetstecken bör sättas mellan socialism och diktatur. I likhet med en av Frankrikes "nya filosofer", Bernard-Henri Levy, talar han om ett "barbari med mänskligt ansikte". Ryska dissidenter i hemlandet eller i exil som Sacharov, Solsjenitsyn, Amalrik, Bukovskij m fl har författarens höga gillande. De utgör sådana underverk, sådana irrationella oroskällor som det totalitära sovjetsystemet inte har förutsett och egentligen är ganska försvarslost mot. Därför är det Johnssons mening, att vi i väst i högre grad skulle lyssna på deras varnande stämmor och inte slå bort dem – vilket ibland görs – som överspända eller färgade av en oförsonlig inställning. Bå kritiseras den svenska opinionens styvmoderliga behandling av Andrej Sacharovs